УДК 657,42

Рудейчук С.В., здобувач,
Житомирський державний технологічний університет

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ІНВЕСТИЦІЙ В ОБЛІГАЦІЇ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА РОСІЇ

Проаналізовано сучасний стан бухгалтерського обліку інвестицій в облігації в Україні. Проведено порівняльний аналіз обліку облігацій в Україні та Росії

Постановка проблеми. В умовах здійснення господарської діяльності у підприємства постійно виникає потреба у залученні додаткових джерел фінансування. Оскільки не завжди доцільним та правильним є, наприклад, продаж активів підприємства, емісія та продаж акцій, укладення невигідних договорів кредитування з достатньо невиправданими підвищеними відсотковими ставками, то виникає нагальна потреба у пошуку альтернативних та оптимальних шляхів залучення необхідних фінансових ресурсів.

Наявність в країні розвинутого ринку цінних паперів дозволяє побудувати відносини між інвесторами, які мають намір інвестувати власні надлишкові кошти, та підприємствами, які потребують додаткових фінансових інвестицій. Інвестор має намір інвестувати власні ресурси з найменшим ризиком та найбільшим рівнем прибутковості. В свою чергу, підприємці, які у своїй поточній діяльності залучають додаткові кошти, прагнуть понести якомога менші витрати, тобто залучати додаткові кошти інших суб'єктів господарювання на максимально вигідних для себе умовах.

Ринки цінних паперів є специфічними для різних країн, що обумовлено певними історичними особливостями їх економічного розвитку, політичною ситуацією в країні, розвитком та впровадженням новітніх технологій, появою нових фінансових інструментів тощо. Так, у зв'язку зі встановленням в Україні ринкових засад господарювання та розширенням фінансового ринку в нашій країні за останні роки збільшились напрями залучення фінансових ресурсів, з'явилися нові гібридні цінні папери, наприклад, конвертовані облігації, що поєднують в собі особливості як облігацій, так і акцій.

Відсутність в Україні досвіду з бухгалтерського обліку інвестицій в облігації викликає необхідність вивчення обліку країн, що такий досвід мають. Існує ряд причин, що вимагають вивчення досвіду Російської Федерації. По-перше, для України позитивним є те, що розвиток російського та українського фондових ринків схожі між собою, але з відставанням розвитку українського ринку цінних паперів приблизно на десять років. По-друге, набутий Росією досвід може використовувати й український фондовий ринок, уникаючи при цьому вже відомих помилок та розвиваючись значно швидше. Так, біржові технології, які давно розроблені та протестовані в Російській Федерації сьогодні в Україні користуються попитом. До того ж, європейські та американські інвестори не прагнуть інвестувати свої кошти в розвиток українського фондового ринку, розуміючи, що ринок цінних паперів в Україні ще не до кінця сформований і не здатен приносити високі прибутки у порівнянні з американськими та європейськими ринками.

Останнім часом спостерігається позитивна тенденція щодо інтеграції бізнесу як російських, так і українських підприємств саме через взаємодію на фінансовому ринку. Перебування України тривалий час у складі СРСР привело до того, що сформовані в цих країнах фінансові ринки мають багато спільних ознак. Саме тому, проведення порівняльного аналізу дозволить удосконалити облік цінних паперів, зокрема облігацій, адже лише через систему бухгалтерського обліку учасники на ринку цінних паперів будуть цілком проінформовані про інших учасників ринку, що сприятиме підвищенню інтересу інвесторів до українського ринку облігацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Бухгалтерський облік облігацій розглядають в своїх працях наступні вчені: Ю.М. Арапін, В.А. Белов, І.А. Бойко, М.І. Бондар, О.Г. Величко, М.П. Войнаренко, Ю.Н. Воробйов, Е.С. Гейєр, М.С. Коваль, Т.В. Ковальова, О.В. Криворучко, О.І. Лебідь, Я.М. Міркін, О.М. Мозговий, В.А. Мельник, С.З. Мошенський, О.Р. Новаківський, Н.А. Пономарьова, С.І. Прилипко, С.Ю. Рагуліна, І.Л. Сазонець, Б.М. Сердюк, І.В. Стешенко, М.А. Студеннікова, С.Ю. Фомічова, М.М. Шевченко та ін.

Метою дослідження є проведення порівняльного аналізу бухгалтерського обліку облігацій в Україні та в Росії з метою подальшого удосконалення відображення в системі бухгалтерського обліку операцій з облігаціями. Таке вдосконалення оптимізувати процес отримання інформації про фінансову діяльність суб'єкта господарювання та покращить контроль за його джерелами фінансування.

Викладення основного матеріалу дослідження. Розвиток світових ринків цінних паперів, а також концентрація капіталу у світових фінансових центрах призводить до розширення можливостей використання тимчасово вільних фінансових ресурсів тими суб'єктами господарювання, що мають потребу у додатковому залученні коштів. Такі підприємства залучають додатковий капітал у свою діяльність не лише шляхом банківських кредитів, фінансової допомоги від інших економічних суб'єктів, а також за допомогою здійснення операцій з цінними паперами, зокрема, через розміщення облігаційних позик. Інвестор при здійсненні капіталовкладень особливу увагу звертає не лише на їх майбутню прибутковість, а й на ризик здійснення таких операцій.

Для України залучення додаткових фінансових інвестицій, а особливо іноземних, є надзвичайно необхідним. Внаслідок нестійкої ситуації в країні та світової фінансової кризи, яка суттєво підірвала авторитет України на світовій арені, існує проблема в залученні іноземних інвесторів на вітчизняний ринок цінних паперів.

З огляду на тенденцію до інтеграції, що спостерігається останнім часом не тільки в Україні, а й в усьому світі, застосування досвіду таких європейських країн та країн-сусідів, зокрема Росії, повинно сприяти перспективі інтеграції ринків цінних паперів України з іншими країнами, які знаходяться попереду у своєму економічному розвитку. Але цей процес достатньо тривалий та потребує врахування національних особливостей розвитку ринків цінних паперів, а також особливостей національного законодавства про фондові ринки.

Проблема нерозвинутості ринку цінних паперів пов'язана з відсутністю фундаментальних досліджень з цього питання, хоча успіхи та світовий досвід іноземних ринків цінних паперів необхідно впроваджувати в Україні, але результати такого "впровадження" практичних та вагомих наслідків не матимуть, оскільки український фондовий ринок не адаптований до застосування іноземного досвіду та технологій. Саме тому, необхідно використовувати досвід країн зі схожим "сценарієм" розвитку ринку цінних паперів, так як є можливість враховувати помилки та значно швидшими кроками впроваджувати вже випробувані технології.

Необхідно відмітити, що входження російських компаній на український ринок є позитивним для економіки України. Крім того, у Росії вже є досвід розробки та експлуатації сучасних інтегрованих платіжних технологій, а тому дана технологічна база може бути з успіхом використана для створення ефективної і надійної системи розрахунків на ринку цінних паперів України.

Крім спільних рис український та російський ринки цінних паперів мають також ряд подібних проблем, що потребують нагального вирішення. Це, передусім, недосконаліть правової бази щодо регулювання ринку цінних паперів, через що уряд країни не здатен оперативно впливати на ринкові процеси, що

відбуваються в сучасних умовах господарювання; недостатній розвиток фінансової інфраструктури; недостатня заінтересованість інвесторів цінними паперами вітчизняного ринку; відносно низький рівень капіталізації тощо.

Під час здійснення інвестицій у вигідний для себе спосіб інвестор обирає, у першу чергу, цінні папери з найменшим ризиком і в той же час такі цінні папери мають менший прибуток. Також потенційний інвестор керується інформацією про репутацію підприємства, тобто чи є даний суб'єкт господарювання інвестиційно привабливим на ринку цінних паперів.

Тому, ті українські підприємства, що заінтересовані у залученні додаткових фінансових ресурсів потенційних інвесторів, мають підтримувати свою репутацію на високому рівні. Надзвичайно важливим у даному випадку для інвесторів є представлення достовірної та правдивої інформації про фінансовий стан підприємства. Разом з тим інвестор бажає мати інформацію про захищеність інвестованих коштів та доцільність їх використання. Під час інвестування в економіку країни інвестор, в першу чергу, повинен впевнитись, що його права в цій країні чітко визначені та забезпечені законодавством. Інвестор, який відчуває небезпеку для своїх коштів, буде звичайно обирати шлях капіталовкладень далеко від небезпечного місця і попереджувати своїх колег про ризик вкладення коштів.

Облігації, як особливий вид цінних паперів, виступають фінансовим інструментом, що дає змогу диверсифікувати інвестиційні ризики на ринку. Характеризуючи облігації з точки зору прибутковості та надійності, вони є вигідними у порівнянні з акціями і, як правило, банківськими депозитами через те, що в умовах емісії інвестор може самостійно визначити ставку відсотків, порядок їх сплати, момент повернення облігаційної позики тощо. Крім того, важливим як для емітента, так і для інвестора є передбачення в проспекті емісії можливості дострокового погашення облігацій. Для емітента при зменшенні відсоткових ставок можливим стає зменшення витрат, пов'язаних з виплатою відсотків, за допомогою розміщення нової облігаційної позики, а для інвестора під час збільшення відсоткових ставок є можливість більш вигідно розмістити раніше інвестовані в облігацію кошти з метою отримання більших прибутків у майбутньому.

Особливості облігацій роблять ці цінні папери відмінними від інших фінансових інструментів, наприклад, від акцій, векселів тощо. Ця обставина вимагає формування відповідного підходу до відображення в системі бухгалтерського обліку операцій з облігаціями. Погляд на облігації як на майно та на права, що випливають з володіння даним видом цінних паперів, зумовлюють певні особливості відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку та відображення інформації про них у фінансовій звітності.

З метою проведення порівняльного аналізу ринку облігацій України та Росії розроблено перелік основних критеріїв порівняння, до яких належать: визначення поняття "облігація", нормативне забезпечення щодо регулювання операцій з облігаціями тощо. Важливим є також порівняння особливостей бухгалтерського обліку інвестицій в облігації в Україні та в Росії (табл. 1).

Таблиця 1. Нормативне регулювання та бухгалтерський облік інвестиції в облігації в Україні та Росії

№ з/п	*Критерій порівняння*	*Україна*	*Російська Федерація*
1	*2*	*3*	*4*
1.	Визначення поняття "облігація"	Відповідно до ст. 7 Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок". *Облігація* – цінний папір, що посвідчує внесення його власником грошей, визначає відносини позики між власником облігації та емітентом, підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові облігації її номінальну вартість у передбачений умовами розміщення облігацій строк та виплатити доход за облігацією, якщо інше не передбачено умовами розміщення	Згідно з Цивільним кодексом Російської Федерації [1] облігацією визнається цінний папір, що засвідчує право її власника на отримання від особи, що випустила облігацію, в передбачений нею термін номінальної вартості облігації або іншого майнового еквіваленту. Облігація надає її власнику також право на отримання фіксованого відсотку за нею від номінальної вартості облігації або інші майнові права
2.	Нормативно-правова база	1. Закон України "Про іпотечні облігації" від 22.12.2005 р. № 3273-IV 2. Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02.2006 р. № 3480-IV	1. Федеральный закон РФ от 26.12.95 г. № 208-ФЗ "Об акционерных обществах" 2. Федеральный закон РФ от 29.07.1998 г. № 136-ФЗ "Об особенностях эмиссии и обращения государственных и муниципальных ценных бумаг" 3. Федеральный закон РФ от 22.04.1996 г. № 39-ФЗ "О рынке ценных бумаг"
3.	Стандарти, що регулюють бухгалтерський облік інвестиції в облігації	П(С)БО 12 "Фінансові інвестиції"	Положение бухгалтерского учета (ПБУ) 19/02 "Учет финансовых вложений", ПБУ 9/99 "Доходы организации"
4.	Шляхи інвестування в облігації	Придбання облігацій за грошові кошти, в обмін на цінні папери власної емісії, в обмін на інші активи	Купівля при розміщенні або на вторинному ринку
5.	Об'єкти вкладень	Корпоративні, державні і муніципальні облігації	Корпоративні, державні і муніципальні облігації
6.	Первісна вартість для відображення в обліку	За собівартістю інвестицій. Собівартість фінансової інвестиції складається з: – ціни її придбання, комісійних винагород, мита, податків, зборів, обов'язкових платежів та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням фінансової інвестиції; – справедливої вартості переданих цінних паперів; – справедливої вартості переданих активів (п. 4, 5, 6 П(С)БО 12)	За первісною вартістю. До неї включаються фактичні витрати організації на придбання, за виключенням податку на додану вартість та інших податків, які відшкодовуються підприємству (крім випадків, передбачених законодавством Російської Федерації про податки і збори) (п. 8, 9 ПБУ 19/02)
7.	Рахунки, що містять інформацію про інвестиції в облігації	14 "Довгострокові фінансові інвестиції" (довгострокові облігації – терміном обігу більше 1 року) 352 "Інші поточні фінансові інвестиції" (короткострокові облігації – терміном обігу не більше 1 р.)	58-2 "Фінансові вкладення в боргові цінні папери" (для боргових цінних паперів)

В ході проведення порівняльного аналізу обліку інвестицій в облігації в Україні та Російській Федерації визначено, що існують розбіжності щодо нормативного забезпечення регулювання таких операцій, шляхів інвестування в облігації та у методиці відображення операцій з облігаціями у системі бухгалтерського обліку. Порівняльна характеристика рахунків бухгалтерського обліку, що використовуються для відображення інформації про інвестиції в облігації, а також типові кореспонденції рахунків наведено в табл. 2.

Таблиця 2. Рахунки бухгалтерського обліку, що використовуються для обліку інвестицій в облігації та типові кореспонденції рахунків в Україні та Росії

Україна		**Російська Федерація**	
Рахунок	*Назва*	*Рахунок*	*Назва*
14	Довгострокові фінансові інвестиції	10	Матеріали
30	Каса	41	Товари
31	Рахунки в банках	51	Розрахункові рахунки
352	Інші поточні фінансові інвестиції		
36	Розрахунки з покупцями та замовниками	58 субрахунок 2	Фінансові вкладення: – боргові цінні папери
37	Розрахунки з різними дебіторами		
373	Розрахунки за нарахованими доходами		
732	Відсотки одержані	76	Розрахунки з різними дебіторами і кредиторами
733	Інші доходи від фінансових операцій		
746	Інші доходи від звичайної діяльності		
952	Інші фінансові витрати		
975	Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій	91 субрахунок 1	Інші доходи і витрати: – інші доходи
Кореспонденція рахунків			
Придбано облігації		– короткострокові: Д 352 К 30, 31, 36, 37; – довгострокові: Д 14 К 30, 31	Д 58-2 К 76
Перераховано кошти за придбані облігації		Д 36, 37 К 30, 31	Д 76 К 51
Переоцінка інвестицій		Д 14 або 352 К 746 – СВ > ПВ* Д 975 К 14 або 352 – СВ < ПВ	Д 58 К 91 – НВ > КВ* Д 91 К 58 – НВ < КВ
Амортизація дисконту або премії		По довгострокових облігаціях: Д 14 К 733 – амортизація дисконту Д 952 К 14 – амортизація премії	–
Відображено суму відсотків, що належать до отримання по облігаціях		Д 373 К 732	Д 76 К 91-1
Відображено отримання відсотків: – у грошовій формі – натуральна форма		 Д 31 К 373 Д 20 К 373	 Д 51 К 76 Д 10, 41 і ін. К 76

* СВ – справедлива вартість, ПВ – первісна вартість, НВ – номінальна вартість, КВ – купівельна вартість

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що основними нормативними документами, які регулюють бухгалтерський облік інвестицій в облігації в Україні є П(С)БО 12 "Фінансові інвестиції", а в Росії – ПБУ 19/02 "Облік фінансових вкладень", ПБУ 9/99 "Доходи організації".

В П(С)БО 12 міститься інформація про порядок оцінки фінансових інвестицій при надходженні та на дату балансу, особливості обліку фінансових інвестицій в асоційовані та дочірні підприємства, обліку фінансових інвестицій для здійснення спільної діяльності, порядок розкриття інформації про фінансові інвестиції у фінансовій звітності, а також про порядок та особливості нарахування та відображення амортизації дисконту або премії облігацій. ПБУ 19/02 "Облік фінансових вкладень" визначає порядок прийняття на облік активів у якості фінансових вкладень, особливості визначення первинної вартості фінансових вкладів та їх оцінки, а також порядок вибуття фінансових вкладень.

Першочерговим та важливим в обліку облігацій є визначення їх достовірної вартості. Відповідно до норм П(С)БО 12 (п. 4) фінансові інвестиції оцінюються та відображаються у бухгалтерському обліку за їх собівартістю. До собівартості фінансових інвестицій входить:

– ціна придбання;

– суми комісійних винагород;

– суми мита, податків, зборів та інших обов'язкових платежів;

– інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням фінансових інвестицій.

Але існують певні особливості при визначенні собівартості фінансових інвестицій. Якщо придбання фінансової інвестиції здійснюється шляхом обміну на цінні папери власної емісії, то собівартість фінансової інвестиції визначається за справедливою вартістю переданих цінних паперів (П(С)БО 12, п. 5); за умови придбання фінансової інвестиції шляхом обміну на інші активи її собівартість визначається за справедливою вартістю цих активів (П(С)БО 12, п. 6).

У порівнянні з українським П(С)БО 12 в Росії норми ПБУ 19/02 "Облік фінансових вкладень" визначають первісну вартість фінансових вкладень, що придбані за кошти, як суму фактичних витрат підприємства на їх придбання, за виключенням податку на додану вартість та інших податків, що відшкодовуються. У свою чергу, фактичні витрати включають:

– суми, що сплачуються відповідно до договору продавцю;

– суми, що сплачуються підприємствам та іншим особам за інформаційні та консультативні послуги, пов'язані з придбанням вказаних активів;

– винагороди, що сплачуються підприємству або іншій особі, за допомогою якої придбані активи у якості фінансових вкладень;

– інші витрати, що безпосередньо пов'язані з придбанням активів у якості фінансових вкладень (ПБУ 19/02, п. 9).

Важливим для інвестора є отримання доходу по облігаціях у вигляді відсотків. Порядок та терміни виплати емітентом облігаційних відсотків обумовлені умовами емісії. Тобто у інвестора на дати емісії у бухгалтерському обліку визнаються відсоткові доходи. В Україні відсотки визнаються як інші фінансові доходи (рахунок 732), в Росії вони є операційними доходами і визнаються в бухгалтерському обліку на дату виникнення у підприємства права на їх отримання (п. 7, 12, 16 ПБУ 9/99 "Доходи організації").

Відповідно до П(С)БО 15 "Доходи" в Україні відсотки визнаються доходом у тому звітному періоді, до якого вони належать, виходячи з бази їх нарахування та строку користування відповідними активами. Згідно з п. 16 ПБУ 9/99 в Росії відсотки, отримані за надання в користування грошових коштів організації нараховуються за кожен минулий звітний період відповідно до умов договору. Це означає необхідність рівномірного (щомісячного) нарахування доходу у вигляді відсотків, незалежно від дати виникнення реального обов'язку позичальника по його виплаті виходячи з відсоткової ставки, встановленої умовами емісії.

Щодо оцінки фінансових інвестицій на дату балансу то норми П(С)БО 12 (п. 8) в Україні визначають, що фінансові інвестиції (крім інвестицій, що утримуються підприємством до їх погашення або обліковуються за методом участі в капіталі) на дату балансу відображаються за справедливою вартістю. Тобто, суму збільшення або зменшення балансової вартості фінансових інвестицій на дату балансу відображають у

складі інших доходів або інших витрат. В Росії норми ПБУ 19/02 (п. 20) встановлюють, що фінансові вкладення, по яким можна у встановленому порядку визначити поточну ринкову вартість, відображаються у бухгалтерській звітності на кінець звітного року за поточною ринковою вартістю шляхом коригування їх оцінки на попередню звітну дату. Різниця, що виникає від порівняння поточної ринкової вартості та попередньою оцінкою фінансових вкладів відповідно до п. 20 ПБУ 19/02 відноситься до фінансових результатів комерційного підприємства у складі інших доходів чи витрат, або до збільшення доходів чи витрат у некомерційних підприємств в кореспонденції з рахунком обліку фінансових вкладів.

Крім того, існують фінансові інвестиції, справедливу вартість яких достовірно визначити неможливо. Такі інвестиції відображають на дату балансу за їх собівартістю з урахуванням зменшення корисності інвестиції. Втрати від зменшення корисності фінансових інвестицій відображаються у складі інших витрат з одночасним зменшенням балансової вартості фінансових інвестицій (п. 9, П(С)БО 12). В Росії такі фінансові вкладення підлягають відображенню у бухгалтерському обліку та в бухгалтерській звітності в звітному періоді за первісною вартістю. За борговим цінним паперам, по яким не визначається поточна ринкова вартість, підприємство має право відносити різницю між первісною та номінальною вартістю впродовж терміну їх обігу рівномірно разом з нарахуванням належного їм доходу у відповідності з умовами випуску на фінансові результати комерційного підприємства (у складі інших доходів або витрат), або на зменшення чи збільшення витрат некомерційного підприємства (п. 21, 22 ПБУ 19/02).

Дану різниця визначається за наступною формулою:

$$ЧР = (ПВ – НВ) : (Т \times КВ),$$

де ЧР – частина різниці між первинною і номінальною вартістю цінних паперів, грн.; ПВ – первинна вартість цінних паперів, грн.; НВ – номінальна вартість цінних паперів, грн.; Т – термін обігу цінних паперів, років; КВ – кількість виплат відсотків протягом року, раз на рік.

Якщо ПВ > НВ, то в такому разі різниця списується по кредиту рахунку 58 " Фінансові вкладення", а якщо ПВ < НВ – різниця нараховується по дебету 58 рахунку.

Відмінним в обліку фінансових інвестицій в Україні та Росії є те, що відповідно до норм П(С)БО 12 в Україні існує таке поняття, як метод ефективної ставки відсотка, тобто це метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між доходом за фіксованою ставкою відсотка і добутком ефективної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нараховується відсоток.

Амортизована собівартість фінансової інвестиції визначається як собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії). А ефективна ставка відсотку – це ставка відсотку, що визначається діленням суми річного відсотку та дисконту (або різниці річного відсотка та премії) на середню величину собівартості інвестиції (або зобов'язання) та вартості її погашення. Тобто різниця між собівартістю та вартістю погашення фінансових інвестицій (дисконт або премія при придбанні) амортизується інвестором протягом періоду з дати придбання до дати їх погашення за методом ефективної ставки відсотку. Сума амортизації дисконту або премії нараховується одночасно з нарахуванням відсотку (доходу від фінансових інвестицій), що підлягає отриманню, та відображається у складі інших фінансових доходів або інших фінансових витрат з одночасним збільшенням або зменшенням балансової вартості фінансових інвестицій відповідно (п. 3, 10 П(С)БО 12).

Щодо порядку відображення в бухгалтерському обліку погашення облігацій, то в Росії, відповідно до Інструкції по застосуванню Плану рахунків, їх вартість списується з кредиту рахунку 58 "Фінансові вкладення", субрахунок 2 "Боргові цінні папери" в дебет рахунку 91 "Інші доходи і витрати", субрахунок 2 "Інші витрати". Суми, що поступили в погашення облігацій, відображаються по кредиту рахунку 91 "Інші доходи і витрати", субрахунок 1 "Інші доходи". Таким чином, погашення облігацій у інвестора призводить до формування операційних доходів і витрат.

Бухгалтерський облік бланків облігацій в Україні ведеться на позабалансовому рахунку 08 "Бланки суворого обліку" за номінальною вартістю відповідно до їх виду, місць зберігання та матеріально відповідальних осіб. Рух цих бланків проводиться відповідно до прибутково-видаткових ордерів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасні процеси глобалізації вимагають від України більш активної інтеграції фондового ринку у міжнародний ринок цінних паперів. Для українських підприємств принципово важливим є не тільки залучення додаткових інвестицій, а й ефективне їх використання у процесі здійснення господарської діяльності, що можливе завдяки системі бухгалтерського обліку. Саме тому необхідним є вдосконалення та впровадження нових методик бухгалтерського обліку відображення облігацій, які б забезпечували задоволення потреб щодо отримання інформації, як інвесторів, так і підприємств, що залучають додаткові фінансові ресурси за допомогою емісії облігацій.

Проведений порівняльний аналіз нормативно-правового регулювання та бухгалтерського обліку інвестицій в облігації дозволив визначити, що основним нормативним документом, що регулює операції з облігаціями в Україні є П(С)БО 12 " Фінансові інвестиції", в Росії – ПБУ 19/02 "Облік фінансових вкладень", ПБУ 9/99 "Доходи організації". Існують також певні відмінності у поставленні на облік фінансових вкладень в облігації, так як в Україні фінансові інвестиції в облігації обліковуються за собівартістю, в Росії – за первісною вартістю. І в українському, і в російському стандартах чітко визначено, які витрати включаються до тієї чи іншої вартості. Також в Україні існує чіткий поділ облігацій на короткострокові (рахунок 352 "Інші поточні фінансові інвестиції) та довгострокові облігації (рахунок 14 "Довгострокові фінансові інвестиції"), в той час як в Росії для відображення інформації по інвестиціям в облігації застосовують рахунок 58-2 "Фінансові вкладення в боргові цінні папери".

Крім того, існують певні відмінності у відображенні переоцінки фінансових інвестицій та амортизації дисконту або премії. В Росії взагалі відсутні такі поняття, як "амортизація дисконту або премії", "ефективна ставка відсотків".

Отже, бухгалтерський облік облігацій для інвестора є важливим та необхідним з точки зору надання інформації щодо платоспроможності емітента даних боргових цінних паперів, отримання доходу від придбання облігацій, умов їх погашення та ефективного використання залучених ресурсів у процесі здійснення діяльності. Сучасний стан вітчизняного ринку цінних паперів та поява нових гібридних фінансових інструментів (таких як конвертовані облігації) вимагають певних змін у відображенні заборгованості по облігаціях та виплаті відсотків на рахунках бухгалтерського обліку, що є перспективою подальших досліджень.

Список використаної літератури:

1. Гражданский кодекс РФ, часть первая (в ред. от 16 апреля 2001 г.); часть вторая (в ред. от 17 декабря 1999 г. № 213-ФЗ). 2. Закон України "Про іпотечні облігації" від 22.12.2005 р. № 3273-IV. 3. Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02.2006 р. № 3480-IV. 4. П(С)БО 12 "Фінансові інвестиції", затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 26 квітня 2000 р. № 91. 5. Положение бухгалтерского учета 19/02 "Облік фінансових вкладень". 6. Положение бухгалтерского учета 9/99 "Доходи організації". 7. Федеральный закон РФ от 26.12.1995 г. № 208-ФЗ "Об акционерных обществах". 8. Федеральный закон РФ от 29.07.1998 г. № 136-ФЗ "Об особенностях эмиссии и обращения государственных и муниципальных ценных бумаг". 9. Федеральный закон РФ от 22.04.1996 г. № 39-ФЗ "О рынке ценных бумаг".

РУДЕЙЧУК Світлана Володимирівна – здобувач Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси:
– бухгалтерський облік і контроль операцій з облігаціями